

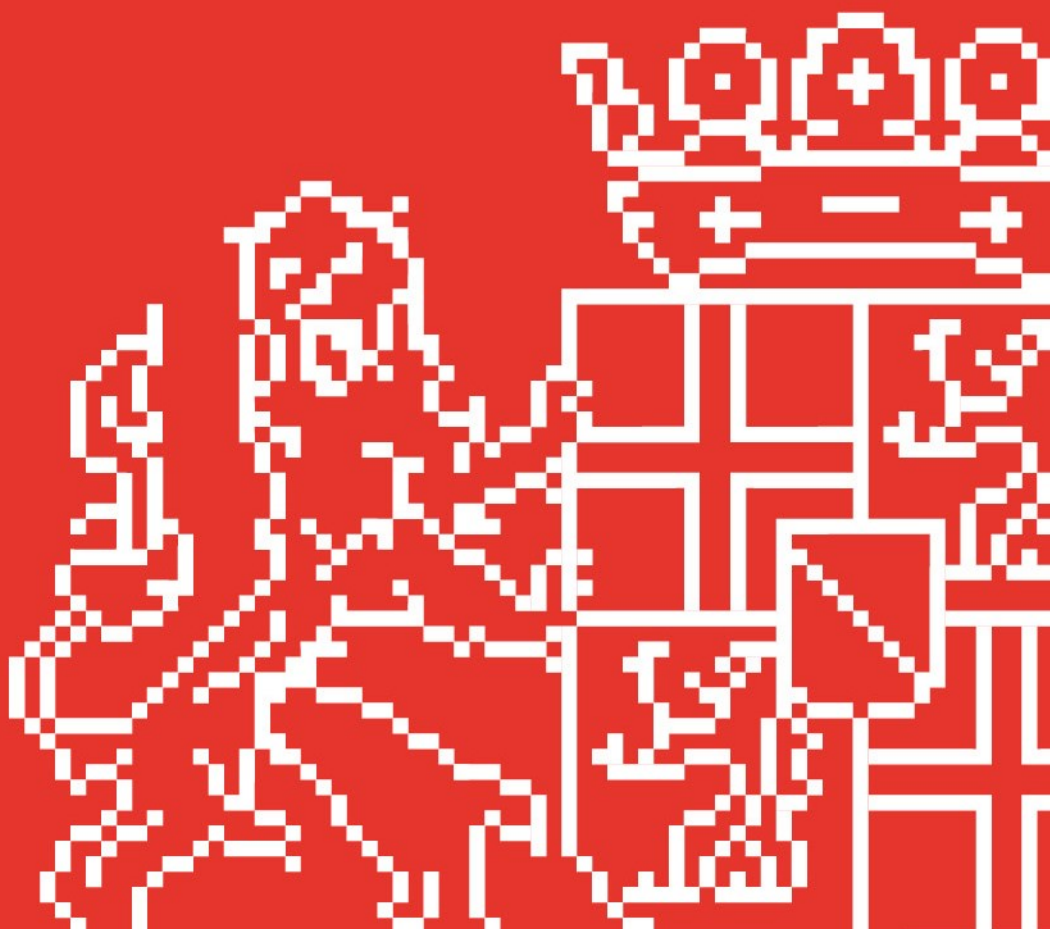

Voortgangsrapportage Voedselagenda 2022

Publicatiedatum 25-04-2023

Status Definitief

Documentnummer UTSP- 1948010183-3499

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	4
Netwerkvorming	5
Evaluatie en monitoring	6
<i>Monitoring</i>	6
Ambitie 1: In de provincie Utrecht eten we uit de korte keten	7
<i>Subdoel 1: Vergroten vraag en betere afstemming vraag-aanbod</i>	7
Platform Lokaal Voedsel Utrecht – Overbruggingsperiode, meet & match bijeenkomsten & voedselmakelaar	7
Slow Food Youth Network Academie – deelname academie	7
Wageningen University & Research (WUR) - Onderzoek Korte Keten	8
Utrecht Food Freedom (UFF) – activiteitenprogramma	8
<i>Subdoel 2: Sterke boer-burgerverbinding</i>	9
Utrecht Food Freedom – fietsen voor mijn eten in de waterlinies	9
LEADER project – Leidse Rijn luistert	9
Mansholtcampus – Mansholt academie	9
<i>Subdoel 3: Sterke korte keten</i>	9
Provincie Utrecht - POP3 - Subsidiering samenwerkingsprojecten korte keteninitiatieven	9
Provincie Utrecht - LEADER – Subsidiering uitvoeringsprojecten bottom-up korte keteninitiatieven	10
Provincie Utrecht – verkenning versterking samenwerking korte keten initiatieven	10
Ministerie LNV en provincies - Landelijke Samenwerking Korte Keten	10
Provincie Utrecht - Leergangen/masterclasses korte keten/plantaardige producten	11
Provincie Utrecht - Plattelandscoaches	11
Ambitie 2: In de provincie Utrecht eten we gezond en duurzaam	12
<i>Subdoel 1: Gezonde voedselomgeving</i>	12
Provincie Utrecht - Incidentele subsidiering van gemeentelijke experimenten voor de gezonde voedselomgeving	12
Regio Deal FoodValley - Interventieonderzoek: realiseren van gezonde voedselomgeving in co-creatie met de omgeving	12
Provincie Utrecht - Netwerkbijeenkomst organiseren voor Utrechtse gemeentes over de gezonde voedselomgeving en voedselbeleid	13
<i>Subdoel 2: Voedselvaardige jeugd</i>	13
Jong Leren Eten – lokale voedselcafés - jeugd en voedsel	13
Jong Leren Eten – verkenning voedselonderwijs speciaal onderwijs en inspiratiebijeenkomsten....	14
Boerderij in de kijker – boerderijeducatie	14
LEADER-project/ IVN - Voedselbosjes bij scholen & BSO's Utrecht Oost	15
Provincie Utrecht/IVN - Groen doet Goed – activiteiten voor kinderen	15

Instrumenten en bijbehorende activiteiten voor beide ambities	16
Food-Print Utrecht Region – netwerkbijeenkomsten	16
Goede voorbeeld geven I: Eigen bedrijfscatering	16
Goede voorbeeld geven II: Deelname Verspillingsvrije Week 2022	17
Goede voorbeeld geven III: verkenning convenant voor bedrijfsrestaurants van andere overheden, instellingen en bedrijven	17
Project Biodiversiteit op je bord	17
Ondersteunde initiatieven	19
Moties en amendementen	22
Besteding en personele capaciteit	24

Inleiding

De Utrechtse Voedselagenda 2021-2023 is een stimuleringsagenda welke is vastgesteld in het PS van 14 april 2021. De agenda is destijds vastgesteld met kennisneming van het uitvoeringsprogramma voor 2021. Het ontwikkelen van de Voedselagenda is afgesproken in het coalitieakkoord 2019-2023 'Nieuwe Energie voor Utrecht'. Hierin is opgenomen: 'We stellen een provinciale Voedselagenda op. Wij zien een provinciale Voedselagenda als een stimuleringsagenda waarin kennisinstellingen, horeca, retail, agrariërs en burgers samenwerken voor kortere ketens en lokale afzet van voedsel.'

De Voedselagenda 2021-2023 is een uitwerking van de Landbouwwisie (2018) en de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019) en raakt verschillende programma's binnen onze organisatie, onder andere Innovatie Gezonde Leefomgeving, Circulaire samenleving en de Regiodeal Foodvalley. Voor u ligt de tweede voortgangsrapportage van de Voedselagenda.

Met de Voedselagenda werken we van 2021 tot en met 2023 aan de volgende twee ambities:

- *In de provincie Utrecht eten we uit de korte keten;*
- *In de provincie Utrecht eten we gezond en duurzaam.*

Om in te kunnen spelen op kansen en nieuwe inzichten en ervaringen, werken we programmatisch aan de uitvoering van de Voedselagenda. Dit houdt in dat we waar mogelijk flexibel, interactief werken en continu benaderbaar zijn voor initiatieven en partijen. We zetten in op het versterken en waar nodig aan elkaar koppelen van de bestaande netwerken en projecten die bijdragen aan de Voedselagenda. Het uitvoeringsprogramma komt voornamelijk tot stand door in het veld op te halen welke initiatieven er spelen en waar een aanvullende behoefte ligt.

De provincie werkt met de Voedselagenda aan het ontwikkelen van kennis en ervaring, het delen in netwerken, het faciliteren van projecten en het uitzoeken van wat goed gaat of nog ontdekt moet worden. Daarbij worden de volgende cyclus gehanteerd: Delen, Doen, Onderzoeken en Reflecteren.

Voor de huidige voortgangsrapportage wordt de structuur aangehouden, zoals deze in het uitvoeringsprogramma 2022 gehanteerd werd. Bij deze structuur zijn er onder de ambities de volgende subdoelen opgenomen:

Ambitie 1: In de provincie Utrecht eten we uit de korte keten

Subdoel 1: Vergroten vraag en betere afstemming vraag-aanbod.

Subdoel 2: Sterke boer-burger verbinding.

Subdoel 3: Sterke korte keten.

Ambitie 2: In de provincie Utrecht eten we gezond en duurzaam

Subdoel 1: Gezonde voedselomgeving.

Subdoel 2: Voedselvaardige jeugd.

De gerealiseerde activiteiten en resultaten van 2022 worden in de voortgangsrapportage omschreven, waarbij de projecten/activiteiten worden toegelicht volgens de bovenstaande structuur.

Netwerkvorming

De Voedselagenda is een stimuleringsagenda waarbij de provincie inspeelt op vraagstukken en behoeftes van de initiatieven en netwerken die binnen dit thema actief zijn. Gedurende de ontwikkeling van de Voedselagenda zijn verschillende gesprekken gevoerd met een breed scala aan partijen en initiatieven die zich bezighouden met korte, regionale ketens en/of duurzaam en gezond voedsel in de provincie Utrecht.

Binnen de provincie zijn vele netwerken, organisaties en initiatieven actief op het gebied van korte keten en duurzaam/gezond voedsel. Het voedselnetwerk waar we vanuit de Voedselagenda aan deelnemen is volop in beweging. In 2022 hebben we ongeveer 30 kennismakingsgesprekken gevoerd met 30 verschillende partijen en initiatieven. Van Utrechtse gemeentes, kennisinstellingen, korte keten ondernemers tot aan maatschappelijke initiatieven. Daarnaast heeft de provincie deelgenomen aan 13 netwerkbijeenkomsten die georganiseerd werden door andere partijen, zoals de Universiteit Utrecht (Future Food Hub), Voedingscentrum, LEADER en Rabobank. Daarnaast als organisator of ondersteuner hebben de volgende netwerkbijeenkomsten mogelijk gemaakt:

- Drie netwerkbijeenkomsten van netwerk Lokaal Voedsel Utrecht;
- Twee lokale netwerkbijeenkomsten gericht op voedseducatie samen met Jong Lereren Eten;
- Twee bijeenkomsten van FPUR, waarvan we één bijeenkomst inhoudelijk georganiseerd hebben;
- Eén netwerkbijeenkomst voor gemeenteambtenaren.

De netwerken en gesprekken zijn van belang geweest om op te halen wat knelpunten en kansen voor de Voedselagenda zijn. Hiermee hebben we inbreng opgehaald voor het opstellen van het uitvoeringsprogramma 2023.

Om de agrariërs te bereiken, wordt vanuit de Voedselagenda verbinding gelegd met de plattelandscoaches, het LaMi netwerk en Lokaal Voedsel Utrecht. Met de plattelandscoaches biedt de provincie de boer of erfeigenaar begeleiding voor het maken van toekomstbestendige keuzes. Hierbij wordt ook de kennis rondom regels, omschakelvraagstukken en subsidies gefaciliteerd. De coach kan daarmee een rol spelen, in het signaleren van kansen voor de Voedselagenda. Eén van de coaches biedt ondersteuning op het gebied van produceren voor de korte keten. Het LaMi platform is een toegankelijk middel om de agrariërs te helpen in beweging te komen om de transitie van de landbouw te realiseren. De website LaMi.nl, de maandelijkse digitale nieuwsbrief en het krantje “de Aanjager” kent een hoge respons onder agrariërs. Via het platform worden activiteiten en goede voorbeelden over de korte keten gecommuniceerd.

Naast externe gesprekken vindt er ook afstemming plaats met de volgende beleidsprogramma's, opgaves en thema's binnen de provincie:

- Natuur en Samenleving;
- Innovatie Gezonde Leefomgeving;
- Circulaire samenleving;
- Klimaatadaptie;
- Klimaat centraal;
- Hollandse waterlinies;
- Sport;
- Regio Deal Vitale Wijken;
- Sociale agenda.

Evaluatie en monitoring

Eind 2023 zal een evaluatie worden gemaakt van de Voedselagenda 2021-2023. We evalueren welke type instrumenten en activiteiten doelmatig hebben bijgedragen aan de ambities, en welke instrumenten/activiteiten eventueel voortgezet kunnen worden. Met deze voortgangsrapportage hebben we twee uitvoeringsjaren van de Voedselagenda achter de rug. Belangrijk hierbij is dat de totale looptijd van de Voedselagenda drie jaar is en pas na de evaluatie een besluit is voorzien om hier wel of niet een vervolg aan te geven.

In het vorige uitvoeringsprogramma is focus aangebracht door het uitwerken van subdoelen onder de ambities: 1. in de provincie eten we meer uit de korte keten en 2. in de provincie eten we gezond en duurzaam.

Onder de eerste ambitie worden de volgende subdoelen aangehouden: Vergroten vraag en betere afstemming vraag-aanbod, Sterke boer-burger verbinding en Sterke korte keten.

Onder de tweede ambitie worden de volgende subdoelen aangehouden: Gezonde voedselomgeving en voedselvaardige jeugd.

In de voorgaande jaren hebben we een groot aantal projecten en activiteiten geïdentificeerd die een bijdrage leveren aan de eerste ambitie.

Dit zijn veelal activiteiten waarbij we bijdragen aan netwerkvorming, kennisuitwisseling of uitvoeringsprojecten van korte keten initiatieven. Veel organisaties en partijen in onze provincie zijn hier mee bezig. Als provincie creëren we goed overzicht, verbinden we initiatieven met elkaar en geven we initiatieven een duwtje in de rug. Daarnaast hebben we zelf een aantal grote activiteiten geïnitieerd waar we als provincie sturend zijn. Een voorbeeld daarvan is de dealmaker korte keten. De dealmaker heeft als taak om deals te sluiten tussen korte keten initiatieven en producentenorganisatie en afnemers als zorg, lokale overheden, bedrijven en semipublieke instellingen.

Wat betreft de tweede ambitie is het nog zoeken naar innovatieve initiatieven en projecten waarbij we een rol kunnen spelen als provincie en waar tijdelijke ondersteuning van de provincie gewenst is. De organisaties JOGG en JLE zorgen gezamenlijk al voor een groot netwerk met focus op gezondheid van en voedseleducatie voor kinderen en jongeren. Daarbij is het wenselijk, zodra het om pilots en experimenten op gemeente- en wijkniveau gaat, dat de gemeente zelf ook één van de partners/trekkers is. Utrechtse gemeentes zijn vaak nog zoekende naar hun rol in het voedselbeleid. Daarmee zien we wel een rol voor de provincie in het agenderen, het bijdragen aan onderzoek en kennisuitwisseling, het goede voorbeeld uitdragen en het verbinden bij deze ambitie. Voor ambitie 2 is er ruimte om in 2023 aanvullende initiatieven en projecten te ondersteunen, en aan de slag te gaan met de bovenstaande punten.

Monitoring

In 2021 is opdracht verstrekt aan een zelfstandig adviseur voedselbeleid om de zogenaamde 'logical framework-methodiek' toe te passen op de Voedselagenda. Logical Framework is een methodiek die zich richt op de inzet van instrumenten voor het plannen, inzetten en evalueren van projecten en beleid. Hiermee kan de samenhang onderling geduid worden tussen instrumenten en doelstellingen, en zijn meetbare indicatoren uitgewerkt onder de ambities. Als gevolg hiervan zijn subdoelen en resultaten voor 2022 opgenomen in uitvoeringsprogramma 2022. In 2022 hebben we een monitoringsopzet gemaakt. In deze opzet komt aan bod welke indicatoren geselecteerd zijn, hoe we data gaan verzamelen van de indicatoren en wat de planning is van de monitoring. In de evaluatie van Voedselagenda 2021-2023 - na afloop van de totale uitvoeringsperiode - zal er duiding gegeven worden over de monitoringsopzet en voortgang van de indicatoren.

Ambitie 1: In de provincie Utrecht eten we uit de korte keten

Subdoel 1: Vergroten vraag en betere afstemming vraag-aanbod

Het regionale aanbod en de regionale vraag is beter op elkaar afgestemd en de vraag naar lokaal voedsel is vergroot. Dit onder meer door een groter aanbod van korte keten producten uit Utrecht en afzet in zorg, retail (supermarkt), food service en horeca.

Platform Lokaal Voedsel Utrecht – Overbruggingsperiode, meet & match bijeenkomsten & voedselmakelaar

[Lokaal Voedsel Utrecht](#) was een LEADER samenwerkingsproject van LEADER Utrecht-Oost en LEADER Weidse Veenweiden wat van 2019 tot en met voorjaar 2022 plaatsvond. In 2022 zijn een aantal activiteiten van Lokaal Voedsel Utrecht gecontinueerd om een overbruggingsperiode mogelijk te maken. Dit werd mogelijk gemaakt door opdrachtverlening vanuit de Voedselagenda aan het co-creatie team van Lokaal Voedsel Utrecht. Er is hiervoor gekozen zodat het netwerk dat zich heeft gevormd elkaar kan blijven opzoeken en om de resultaten en uitkomsten te borgen. Daarnaast is er door opdrachtverlening mogelijk gemaakt dat de activiteiten als de netwerkbijeenkomsten, het voedselmakelaarschap en de loketfunctie zijn voortgezet. De resultaten van de overbruggingsperiode zijn inzichtelijk gemaakt met deze [factsheet](#).

Als onderdeel van de overbruggingsperiode is ook verkend hoe en door wie het netwerk voortgezet kan worden, met welke ambities en welke activiteiten/opgaven deels al door partijen in het netwerk opgepakt worden. Dit heeft geresulteerd in het [adviesrapport](#) “Samen sneller regionaal”.

Uit het rapport komt naar voren dat er een pril netwerk is ontstaan van partijen die het belang delen dat alleen vanuit samenwerking de kring van betrokkenen bij lokaal voedsel vergroot kan worden en die belang hebben bij de activiteiten. Echter, die samenwerking komt niet vanzelf tot stand. Voor voortzetting van Lokaal Voedsel Utrecht als netwerk is het onder andere nodig om:

- Concreter te definiëren wat het doel en de meerwaarde van het netwerk is;
- Samen een ambitie te formuleren;
- Mogelijk lidmaatschap te verbinden aan deelname;
- Een coöperatieve organisatievorm te kiezen (niet één opdrachtgever of belanghebbende, maar meerdere);
- Zorgen voor coördinatie en overzicht van de activiteiten die gerealiseerd worden met een centraal aanspreekpunt in de vorm van een platform, zoals Lokaal Voedsel Utrecht.

Op basis van deze uitkomsten wil provincie Utrecht graag samen met Rabobank Midden-Nederland faciliteren dat Lokaal Voedsel Utrecht als collectieve organisatievorm wordt voortgezet in 2023.

Slow Food Youth Network Academie – deelname academie

Het Slow Food Youth Network (SFYN) is een landelijk netwerk van jonge mensen die zich willen inzetten voor de voedseltransitie, zoals voor slow food: goed, schoon en eerlijk voedsel voor iedereen. Het programma de ‘SFYN Academie’, laat 25 jonge professionals een halfjaar op reis gaan door het voedselsysteem en aan een casus werken.

Vanuit de Voedselagenda hebben we het volgende vraagstuk bij de SFYN Academie van 2022 voorgelegd: *‘Hoe kan de provincie ervoor zorgen dat er meer lokaal voedsel op de menukaart komt te staan van Utrechtse horecaondernemingen?’*

De oplossing begint met de slogan: ‘begin bij de basis, begin bij boter, kaas en eieren’. Met boter, kaas en eieren zou er door middel van een campagne en samenwerking met al bestaande initiatieven meer lokale boter, kaas en eieren op de menukaarten gezet worden. Het resultaat is een idee voor een campagne, hierbij is een merk en identiteit ontwikkeld. In 2022 is dit basismateriaal aangeboden aan partijen in het netwerk van de Voedselagenda, echter is het nog niet opgepakt en is de campagne nog niet uitgevoerd.

Wageningen University & Research (WUR) - Onderzoek Korte Keten

In 2022 is een onderzoeksopdracht verleend aan de Wageningen University & Research om meer inzicht te krijgen in marktaandeel van vraag en aanbod lokale producten in provincie Utrecht. Hiermee dient dit als monitoring van voortgang consumptie van lokaal voedsel. Dit onderzoek is op mei 2022 opgeleverd.

Uit het [onderzoek](#) komt naar voren dat de omzet van voedsel in de provincie Utrecht ongeveer 8% van de omzet van Nederland bedraagt: 4,7 miljard euro. Hiervan is naar schatting ongeveer 3% uit de korte keten afkomstig, wat neerkomt op ongeveer 143 miljoen euro vanuit retail- en foodserviceperspectief en 24 miljoen euro vanuit primair ondernemersperspectief. Uit dit onderzoek blijkt dat het aanbod van korte keten producten uit de provincie Utrecht relatief eenzijdig is. Het zijn veel aanbieders van zuivelproducten, fruit, eieren en rundvlees. De bedrijven die actief zijn in de korte keten zijn vaker al verbrede bedrijven, de leeftijdscategorie 46 tot 55 jaar is daarbij ondervertegenwoordigd en het zijn minder vaak grote bedrijven. Van aandeel korte keten-omzet vanuit de agrarische ondernemers is ongeveer 51% uit de melkveehouderij, gevolgd door de fruitteelt (bijna 20%) en de leghennenhouderij (11%).

Uit de typering van de vraagzijde, typering van horeca, retail, speciaalzaken en overig, komt naar voren dat provincie Utrecht relatief weinig verblijfsrecreatie heeft. Vooral grote supermarkten en relatief veel supermarkten met franchise en in de categorie eten veel fastfood. Gebaseerd daarop wordt de vraag naar lokale producten bijgesteld naar 3%, onder het landelijk gemiddelde van 3 á 4%. Er is een verschil tussen het zelf-gerapporteerde omzet van 24 miljoen vanuit de agrarisch ondernemers en de daadwerkelijke vraag/ consumptie van lokaal voedsel.

In het onderzoek zijn ook een aantal aanbevelingen opgenomen om de vraag van het marktaandeel korte keten producten te verhogen. Aangezien het voornamelijk een schatting betreft en niet een absolute waarde van consumptie in euro's, is het streven om een dergelijk onderzoek ten minste te herhalen in 2030. Hiermee dient dit als monitoring van voortgang consumptie van lokaal voedsel in het kader van provinciaal beleid.

Utrecht Food Freedom (UFF) – activiteitenprogramma

Utrecht Food Freedom (UFF) is een projectnetwerk van partijen in de vorm van een regiegroep. UFF wil sinds 2018 de burger weer in contact brengen met de boer, tuinder en fruitteeler. Hiervoor zet UFF het landschap in en maakt gebruik van de geschiedenis van de stelling van Amsterdam en de nieuwe Hollandse Waterlinie.

In 2021 en 2022 is met een tijdelijke projectorganisatie een aantal projectactiviteiten uitgevoerd door subsidie vanuit Erfgoed (Hollandse waterlinies). Deze projectactiviteiten worden in het voorjaar van 2023 afgerond. De projectleider van de Voedselagenda participeert in de klankbordgroep van het activiteitenprogramma.

In 2022 zijn onder andere de volgende activiteiten/projecten uitgevoerd:

- Uitvoeren verkenning naar automatieken met lokaal verbouwd voedsel die op voor de Hollandse waterlinies relevante locaties zorgen dat burgers producten kunnen afnemen;
- Onderzoek bevorderen kennis over en gebruik van historische groenten. Hierbij zijn verhalen over vergeten groenten verzameld en gedocumenteerd. Dit werd in uitvoeringsprogramma 2022 beschreven als: Verkennen draagvlak en activatie bestaande Boeren netwerk(en);
- Waterlinieregio is als regio toegevoegd aan fietsenvoormijneten.nl. Fietsen voor m'n eten is een consumentenplatform en een informatiebron met verkooppunten van lokaal voedsel die op de fiets te bereiken zijn.

Subdoel 2: Sterke boer-burgerverbinding

Met een sterke boer-burger verbinding is de betrokkenheid van burgers bij het boerenbedrijfsleven en de focus van agrariërs op de stedelijke omgeving vergroot. Door deze betrokkenheid wordt het bewustzijn over de herkomst van voedsel vergroot.

Utrecht Food Freedom – fietsen voor mijn eten in de waterlinies

Deze activiteit wordt omschreven onder subdoel 1, activiteitenprogramma.

LEADER project – Leidse Rijn luistert

Deze activiteit wordt omschreven in schema op pagina 19.

Mansholtcampus – Mansholt academie

De Eemlandhoeve te Bunschoten-Spakenburg is bezig met het opzetten van de [Mansholtcampus](#). Het idee is dat er vanuit de Mansholtcampus een denktank, academie, experimenten en community wordt opgezet. In 2022 is met name gewerkt aan de regionale voedselstrategie. Een regionale voedselstrategie heeft als ambitie dat minimaal een derde van het voedsel, dat in de nabije steden/dorpen wordt geconsumeerd komt uit de eigen leefomgeving. De Eemlandhoeve heeft in 2021 een incidentele projectsubsidie (begrotingssubsidie) van de provincie ontvangen voor verkenning en opzet Foodhub Eemvallei en de Mansholt academie (waaronder organisatie van 7 activiteiten). Vier van deze activiteiten zijn georganiseerd in 2021: Farm Food Fietstour, Dutch Food Carrousel, twee sessies contouren richting regionaal voedselsysteem. In 2022 was het plan dat de overige drie activiteiten georganiseerd zouden worden:

- Lezing voedselvaardigheden;
- Lezing voeding voor je gezondheid voor aanpak diabetes2;
- Lezing ontwikkelingsperspectieven in de landbouw.

Hier heeft een andere uitwerking van plaatsgevonden. De lezing voedselvaardigheden is aangepast naar een groot inspiratie- en kennismakingsprogramma voedselvaardigheden voor scholieren van een middelbare school in Amsterdam en in Amersfoort. De lezing voeding voor je gezondheid voor aanpak diabetes2 en Lezing ontwikkelingsperspectieven in de landbouw worden niet meer georganiseerd.

Subdoel 3: Sterke korte keten

Met een sterke korte keten wordt bedoeld dat de knelpunten en barrières die zich voortdoen in de korte keten gezamenlijk gesignaleerd en opgelost worden. Samenwerking tussen korte keten initiatieven en het opschalen van oplossingen staan hierbij centraal.

Provincie Utrecht - POP3 - Subsidiering samenwerkingsprojecten korte keteninitiatieven

In 2022 is een [POP3-regeling – samenwerking voor innovatie](#) - met als focus duurzame waardeketens opengesteld. Het gaat hier om de voorbereiding en uitvoering van een innovatieprojecten gericht op het stimuleren van samenwerking tussen de verschillende ketenpartijen als bijvoorbeeld producent, verwerker en zakelijk afnemer. Korte waardeketens zijn toeleveringsketens met een beperkt aantal marktdeelnemers die zich inzetten voor samenwerking, lokale economische ontwikkeling en nauwe geografische en sociale betrekkingen tussen voedselproducenten, -verwerkers en consumenten. Deze ketens kunnen ingericht worden voor voedsel, feed als non-food (bouwmaterialen bijvoorbeeld). Een deel van de projectaanvragen die een positieve beschikking hebben ontvangen dragen bij aan de ambitie korte keten van de Voedselagenda. Voor compleet overzicht van de projecten zie tabel op pagina 20.

Provincie Utrecht - LEADER – Subsidiering uitvoeringsprojecten bottom-up korte keteninitiatieven

LEADER is een programma voor plattelandsontwikkeling 'van onderop' en is onderdeel van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. Zowel inwoners, organisaties, ondernemers als overheden kunnen bij LEADER terecht voor meedenken, verbinding in het netwerk, maar ook om een aanvraag te doen voor een LEADER-bijdrage voor hun project. In de provincie zijn er twee LEADER-gebieden: Utrecht-Oost en Weidse Veenweiden. Met de Voedselagenda hebben we in 2021/2022 met cofinanciering een LEADER-bijdrage mogelijk gemaakt van een aantal projecten die zich richten op lokaal voedsel en korte keten. De uitvoering van deze projecten loopt uiterlijk door tot en met de uitloopjaren van de huidige LEADER-periode, uiterlijk 31-12-2024. Voor overzicht van deze projecten zie schema op pagina 19.

Provincie Utrecht – verkenning versterking samenwerking korte keten initiatieven

Diverse partijen en korte keten initiatieven hebben de intentie uitgesproken, om gezamenlijk op te trekken in het optuigen van een robuuste korte keten in de provincie Utrecht. Universiteit Utrecht en Amped zijn een strategische samenwerking aangegaan om activiteiten op te zetten met de kennis uit het netwerk, van de onderzoekers en studenten. De samenwerking is officieel [13 mei 2022](#) van start gegaan. Vanuit de Voedselagenda is ook verkend in hoeverre er een rol ligt voor de provincie om hierbij aan te sluiten en/of een faciliterende rol te hebben in het samenbrengen van korte keten initiatieven. Gezien de ontwikkelingen binnen Lokaal Voedsel Utrecht en dat we als partner aansluiten bij de Landelijke Samenwerking Korte Keten is geconstateerd dat het beter is om eerst de mogelijke uitkomsten en activiteiten daarbinnen af te wachten. Daarbij ondersteunen we in 2023 het proces van Lokaal Voedsel Utrecht om te komen tot een coöperatieve organisatievorm.

Ministerie LNV en provincies - Landelijke Samenwerking Korte Keten

Op landelijke niveau wordt sinds de Handelsmissie van Minister Schouten (5 okt 2020) gesproken met alle provincies, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de totstandkoming van een Nationale Samenwerking Korte Keten. De Taskforce Korte keten heeft in opdracht van de provincies en het ministerie een advies over opgesteld (juli 2021).

In de zomer van 2022 is een programmamanager aangesteld, Henk-Willem Tiktak, om uitvoering te gaan geven aan de Nationale Samenwerking Korte Keten. Destijds is ook besloten om voortaan te spreken over een Landelijke Samenwerking Korte keten (LSKK).

Binnen de LSCK wordt uitvoering gegeven aan:

- **regulier overleg tussen de provincies en ministerie LNV;**
Dit overleg vindt maandelijks plaats tussen ambtelijke vertegenwoordigers van de provincies en ministerie LNV. De projectleider Voedselagenda sluit aan bij dit overleg.
- **steunpunt voor ondernemers;**
Eind 2022 is begonnen met uitwerken van de structuur van het steunpunt voor ondernemers.
- **bovenregionale projecten.**
Er zijn al een aantal lopende bovenregionale projecten zoals data en monitoring en monitoring van Green Deal eten uit de korte keten. Er dient nog een verdere procedure te komen om toekomstige projecten te identificeren en te selecteren.

In het najaar van 2022 is ook begonnen met het opstellen van een convenant waarmee we de samenwerking tussen de 10 provincies en ministerie LNV officieel vastleggen. De intentie is dat dit convenant in 2023 ondertekend gaat worden.

Provincie Utrecht - Leergangen/masterclasses korte keten/plantaardige producten

Vanuit de Voedselagenda is verkend in hoeverre het wenselijk is om een leergang/masterclass te organiseren over produceren in de korte keten voor agrarische ondernemers en producenten. In uitvoeringsprogramma 2022 werd verwezen naar een mogelijke invulling als een leergang gericht is op producten van plantaardige producten en/of omschakeling naar nieuwe teelten. Door de verkenning is ervoor gekozen om vanuit de Voedselagenda een inspiratietour met als thema zuivelverwerking en afzet in de korte keten te organiseren. De voorbereidingen en organisatie van deze inspiratietour zijn gestart in de zomer van 2022.

Provincie Utrecht - Plattelandscoaches

Agrarische ondernemers en erfeigenaren in de provincie Utrecht krijgen de gelegenheid om zich gratis te laten coachen en begeleiden door een onafhankelijke plattelandscoach. Deze plattelandscoach geeft begeleiding om te komen tot keuzes die de ondernemer, zijn/haar familie en het bedrijf verder helpen. Op de volgende thema's kunnen ondernemers o.a. gecoacht worden: Economische landbouw, bedrijfsovername, gezondheid en verbinding stad & land. Onder verbinding stad-land vallen onderwerpen als recreatie en korte keten. Met de plattelandscoach kan de ondernemer praten of sparren over het zelf vermarkten en afzetten van producten in de korte keten. In januari 2023 is er een 1-meting opgesteld op basis van de op dat moment afgeronde trajecten. Hieruit blijkt dat op dat moment bij 22 van de 114 afgeronde trajecten het thema korte keten is besproken. Van deze 22 trajecten is bij 16 trajecten ook een daadwerkelijk positief resultaat geboekt op dat thema. Het project plattelandscoaches wordt uitgevoerd vanuit Agenda Vitaal Platteland. Vanuit de Voedselagenda zijn we in contact met de plattelandscoach die ondernemers coacht die aan de slag willen met het thema korte keten.

Ambitie 2: In de provincie Utrecht eten we gezond en duurzaam

Subdoel 1: Gezonde voedselomgeving

Met een gezonde voedselomgeving richten we op de fysieke voedselomgeving: het aantal plaatsen waar voedsel te koop is en het assortiment waar mensen uit kunnen kiezen. Het gaat hierbij vooral om de volgende omgevingen: de wijk of schoolomgeving in dorp/stad. Naast een gezonder voedselaanbod, wordt ook gekeken naar duurzaamheid en lokaal voedsel.

Provincie Utrecht - Incidentele subsidiering van gemeentelijke experimenten voor de gezonde voedselomgeving

In 2021 en 2022 hebben we vanuit de Voedselagenda gesprekken gevoerd met ambtenaren van een aantal Utrechtse gemeentes die aan de slag willen gaan met experimenten op wijkniveau om de voedselomgeving gezonder te maken en te verduurzamen. Hierbij ging het met name om de toepassing van Aanpak Eetomgeving van JOGG. De [JOGG-aanpak](#) is een lokale integrale aanpak met programma's en projecten voor kinderen en jongeren in Nederland van 0 t/m 23 jaar. De aanpak van JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde toekomst) richt zich op het stimuleren van een gezonder aanbod van eten en drinken, meer bewegen, voldoende ontspanning en slaap. Binnen de provincie zijn er momenteel 17 JOGG-gemeentes actief. Sinds vorig jaar zijn er 6 nieuwe JOGG-gemeentes gestart.

In 2022 is onderzocht of de Voedselagenda kon ondersteunen met een specifieke aanpak gericht op de eetomgeving rondom scholen. Hierin zou onderzocht worden hoe om te gaan met het ongezonde voedingsaanbod rondom en in vo- en mbo-scholen. De benaderde scholen binnen de gemeentes waarmee ze wilden starten, hebben hier echter van afgezien. De scholen gaven aan hier geen capaciteit en ruimte voor te hebben door de nasleep van de corona-epidemie. Dit is de reden waarom de Voedselagenda geen ondersteuning heeft kunnen bieden. Naast aanpak eetomgeving hebben we geen andere experimenten kunnen identificeren waar we een stimulerende rol op ons kunnen nemen. JOGG is na deze pilot gestopt met gemeentes en scholen over te halen om mee te doen aan deze aanpak. Zij vervolgen nu met advies en inspiratie aan gemeentes en partijen die dit willen om zo gericht impact te maken.

Regio Deal FoodValley - Interventieonderzoek: realiseren van gezonde voedselomgeving in co-creatie met de omgeving

In het voorjaar van 2021 zijn vanuit spoor 2 van de [Regiodeal Foodvalley](#) diverse onderzoeken van start gegaan rondom kennisontwikkeling en –toepassing op het gebied van gezonde en duurzame consumptie. Provincie Utrecht is partner van de Regiodeal Foodvalley en de projectleider Voedselagenda volgt de ontwikkelingen binnen spoor 2 en sluit aan bij het stakeholdersoverleg. Binnen werkpakket [eetomgeving](#) vindt onderzoek plaats naar het creëren van een gezonde voedselomgeving in diverse settings als [horeca](#), [MKB](#) (specifiek transportsector), [zorg](#) en op [wijkniveau](#). Het onderzoek wordt uitgevoerd en gecoördineerd door PhD-studenten van Wageningen University & Research en Utrecht University. Hier wordt per omgeving duiding gegeven over het onderzoek en de ontwikkelingen.

Onderzoek op wijkniveau

Op wijkniveau zijn er in wijk Overvecht (gemeente Utrecht) en wijk Schrijverswijk (gemeente Veenendaal) co-creatieprocessen gestart. In Veenendaal hebben o.a. drie werksessies plaatsgevonden. Bij een co-creatieproces formuleren de onderzoekers samen met sleutelfiguren en stakeholders de onderzoeksvragen. Ze gaan aan de slag om acties te formuleren om de voedselomgeving anders in te richten. In Veenendaal zijn dan ook een aantal lokale acties op gemeenteniveau geformuleerd waar de komende tijd door verschillende organisaties uitvoering aan wordt gegeven.

Onderzoek MKB

Het onderzoek naar de transportsector wordt generiek aangevlogen en vindt niet specifiek in de provincie Utrecht plaats.

Onderzoek Horeca

In mei 2022 hebben 10 restaurants deelgenomen aan 1 van de 2 co-creatiesessies over de transitie naar een duurzamer en gezonder restaurant. Dit betreft zowel restaurants in provincie Utrecht als Gelderland. Deze restaurants hebben in het najaar een 0-meting gedaan om te kijken waar ze nu staan. In 2023 start de begeleidingsfase waarmee restaurants individueel begeleid gaan worden door de onderzoeker en vanuit Dutch Cuisine. 28 restaurants uit provincie Utrecht doen mee aan de individuele begeleidingssessies.

Onderzoek Zorg

Een zorginstelling uit Veenendaal doet mee aan onderzoek met een locatie.

Provincie Utrecht - Netwerkbijeenkomst organiseren voor Utrechtse gemeentes over de gezonde voedselomgeving en voedselbeleid

Vanuit onze ondersteunende en faciliterende rol is vanuit de Voedselagenda in 2022 een netwerkbijeenkomst georganiseerd voor gemeentebesturen: de Inspiratiesessie gezonde voedselomgeving.

Er waren 32 aanwezigen, waaronder:

- 13 gemeentebesturen (9 gemeentes waarvan 7 Utrechtse gemeentes)
- vertegenwoordigers van relevante stakeholders zoals JOGG en JLE
- de twee sprekers: Andrew Simons van de Gezonde Basisschool van de Toekomst en Maartje Poelman, onderzoeker gedrag en voedselkeuzes bij de WUR.

De deelnemers konden na de twee lezingen aan twee thematafels aanschuiven:

- Gezonde schoollunches;
- Gezonde voedselomgeving.

De evaluatie liet zien dat de deelnemers zeer tevreden waren met de sprekers (beoordeling: 4,5 uit 5) en graag nog meer de diepte in hadden willen gaan tijdens de tafelsessies. Er is verbinding met elkaar gelegd en deelnemers gingen naar huis met tips en laaghangend fruit waar ze in hun eigen gemeente mee aan de slag konden gaan. Zoals: *Zoek na de sessie gelijk de collega's op, ook de collega's buiten je eigen domein en zelfs buiten je eigen gemeente. Begin klein en realiseer dat kleine stapjes als een olievlek kunnen verspreiden, omdat er veel meer energie op deze thema's zit dan je denkt!*

Omdat de deelnemers aangaven meer verdieping te willen op de thema's gezonde voedselomgeving en voedselonderwijs willen we in het najaar van 2023 een vervolg geven aan deze bijeenkomst.

Subdoel 2: Voedselvaardige jeugd

Met voedselvaardige jeugd wordt bedoeld dat kinderen en jongeren in staat zijn om te plannen wat er gegeten wordt, om voeding te kiezen en om eten klaar te maken. Voedselonderwijs op zowel primair als voortgezet onderwijs speelt hierbij een belangrijke rol. Hiermee worden kennis en vaardigheden overgebracht en gedragingen aangeleerd.

Jong Leren Eten – lokale voedselcafés - jeugd en voedsel

Afgelopen jaar is er maandelijkse afstemming geweest met de twee Jong Leren Eten-makelaars in het kader van hun werkplan voor 2022 en de organisatie van voedselcafés in opdracht van de Voedselagenda. In 2021 hebben de JLE-makelaars samen met Stichting Biltseerlijk een voedselcafé georganiseerd voor de Bilt. Omdat deze als succesvol is ervaren is er vanuit de Voedselagenda gevraagd of dit concept voortgezet kon worden.

JLE Utrecht is aan de slag gegaan met het organiseren van deze drie voedselcafés met als thema voedselonderwijs en jeugd. In deze bijeenkomsten was er een spreker, werd er gevraagd naar wat al goed gaat en wat beter kan in die gemeente, om vervolgens aan de slag te gaan met de beste ideeën en een eerste aanzet voor een vervolg.

Hieronder in het kort de resultaten van de bijeenkomsten:

1) Voedselcafé Heerlijk Nieuwegein, met een opkomst van 40 deelnemers. Hier is een longlist met 17 ideeën gekomen, waarvan 5 als de beste gemarkeerd werden. Zij gaan in de gemeente aan de slag met onder andere het programma van de Gezonde school, moestuinieren en een inspiratieboekje met gezonde traktaties en tussendoortjes.

2) Voedselcafé Stichtse Vecht; met een opkomst van 15 mensen. Hier is een longlist met 13 ideeën uit gekomen waarvan er twee als de beste ideeën gemarkeerd werden: De gemeente gaat aan de slag met moestuinieren en een 5 dagen groente-en fruit beleid voor het 10-uurtje.

3) Gespreksvorm met gemeente Houten: In deze gemeente is gekozen om de bijeenkomst in de vorm van een voedselcafé georganiseerd door JLE, niet door te laten gaan. In plaats daarvan hebben gesprekken plaatsgevonden met meerdere ondernemers en initiatieven. Daarbij wordt met JLE gekeken of er vanuit de Healthy Houten community in 2023 een bijeenkomst over voedseleducatie georganiseerd kan worden.

Jong Leren Eten – verkenning voedselonderwijs speciaal onderwijs en inspiratiebijeenkomsten

In 2021 is er onder de leerkrachten van het speciaal basisonderwijs een inventarisatie door JLE gedaan en een behoeftepeiling van het Louis Bolk Instituut in 2021. Deze hebben onderzocht wat de behoefte is om meer gezond eten aan te bieden in deze klassen. De reden daarvoor is dat het aanbod op het gebied van voedselonderwijs in het speciaal onderwijs nog niet zo groot is en dat er meer obesitas geconstateerd wordt onder deze kinderen. Stichting Groentjesoep is aangewezen als een van de partijen om deze behoefte te vervullen. Na de succesvolle pilots in 2021 en 2022, is Groentjesoep in 2022 erkend als Interventie Gezonde School voor primair en speciaal onderwijs. Scholen kunnen nu makkelijker subsidieaanvragen om het pakket van voedseleducatie en gezonde soep van Groentjesoep in de klas te krijgen.

De borging van de interventie in het onderwijsprogramma van scholen is hierin van belang en de Voedselagenda heeft een subsidie van 30.000 gegund om dit borgingsonderzoek uit te laten voeren door onderzoeksbureau Pon & Telos. Een overzicht van de kansen, belemmeringen en de randvoorwaarden voor succes voor de borging van Groentjesoep als structureel voedseleducatieprogramma bij drie S(B)O- scholen worden in kaart gebracht. Hierbij gaat het om borging op twee SBO-scholen in de provincie Utrecht.

Boerderij in de kijker – boerderijeducatie

Dit project draagt ook bij aan subdoel 2: Sterke boer-burgerverbinding

Boerderij in de Kijker (BIDK) is een vereniging van ongeveer 46 educatieboeren- en boerinnen in de provincie Utrecht, die wekelijks leerlingen op het agrarische bedrijf ontvangen. De doelstelling van de vereniging is om boeren en burgers te verbinden, kinderen het boerenleven en het agrarisch landschap te laten ontdekken en beleven en daarmee de kennis te vergroten over hoe ons voedsel wordt geproduceerd. Op dit moment is er nog een uitstaande subsidieverlening vanuit Agenda Vitaal Platteland die van 2021 tot en met 2023 loopt. Hierin zijn de volgende realisatie indicatoren opgenomen: 46 gecertificeerde educatieboeren verspreid over de provincie. Bereik van circa 142 groepen primair onderwijs per jaar (4.000 kinderen).

Ondanks een vermindering van het aantal bezoeken uit het primair onderwijs in 2022 (t.o.v. 2021), haalt BIDK al enkele jaren makkelijk het bereik van 142 groepen. In 2022 zijn er namelijk 417 groepen bereikt, een totaal van 11.676 kinderen. Eind 2022 zijn er 42 educatieboeren aangesloten bij de vereniging. In 2022 is ook een pilot gestart, om te onderzoeken in hoeverre boerderij in de kijker ingebed kan worden binnen het voortgezet onderwijs. De vereniging geeft aan moeite te hebben met het realiseren en behouden van voldoende capaciteit bij de boeren. Soms zijn boeren tijdelijk niet beschikbaar voor bezoeken of willen ermee stoppen. In 2023 zullen er gesprekken zijn met AVP en Team Natuur en Landbouw om erachter te komen of, en hoe we vervolg gaan geven aan Boerderij in de Kijker.

LEADER-project/ IVN - Voedselbosjes bij scholen & BSO's Utrecht Oost

Deze activiteit wordt omschreven in schema op pagina 19.

Provincie Utrecht/IVN - Groen doet Goed – activiteiten voor kinderen

Groen doet goed is een samenwerkingsverband tussen Utrechtse gemeentes en alle terreinbeherende organisaties in Utrecht en wordt mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht. Deelnemende gemeentes van Groen doet goed zijn Amersfoort, De Ronde Venen, Houten, Leusden, Nieuwegein, Utrecht, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist. Het doel van het programma is dat de kinderen de natuur binnen en buiten de stad vaker gaan beleven en dat ze beter gebruik maken van de bestaande natuur- en recreatiegebieden. Een aantal van deze activiteiten richten zich op de voedselproducerende natuur, bv. pluktuinen, moestuinen, voedselbossen en bezoek aan de boer. Het IVN coördineert het samenwerkingsverband.

2022 was het 7^e Groen doet Goed jaar. In 2022 vond de organisatie van 'Groen Doet Goed ontmoet' plaats. Dit was een netwerkbijeenkomst voor betrokkenen met lezingen en workshops om inspiratie op te doen voor natuuractiviteiten. Uit [het jaarverslag](#) van 2022 is op te maken dat in 2022 21.597 kinderen en ouders zijn bereikt, en dat 1017 (+/- 5%) hiervan educatie hebben gehad gericht op voedsel.

Instrumenten en bijbehorende activiteiten voor beide ambities

Food-Print Utrecht Region – netwerkbijeenkomsten

Als provincie werken we samen in het [Food-Print Utrecht Region](#) netwerk met de ROM regio Utrecht, Universiteit Utrecht, Rabobank, BeBright en de gemeente Utrecht. Het gezamenlijke doel is om te bouwen aan een duurzame en gezonde voedselomgeving. We organiseren jaarlijks samen meerdere netwerkbijeenkomsten over wisselende thema's binnen de ambities. Het FPUR-netwerk heeft twee bijeenkomsten georganiseerd in 2022. De eerste bijeenkomst was het [FPUR voedseldebat](#) op 9 maart 2022. Utrechtse politici zijn in het kader van gemeenteraadsverkiezingen met elkaar in debat gegaan over voedselbeleid. Op 6 oktober vond de bijeenkomst "[voedseleducatie – Alle kinderen en jongeren voedselvaardig plaats](#)". De inhoudelijke programmering en de afstemming werd vanuit de provincie Utrecht opgepakt vanuit de Voedselagenda. Onder andere vond er toelichting plaats over het programma Jong Leren Eten en welke ontwikkelingen en kansen er zijn in provincie Utrecht op het gebied van voedselproductie en gezonde en duurzame voeding, voor boeren, zorgorganisaties, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, erfgoedorganisaties, kennisorganisaties, ambtenaren en kunstenaars. Per bijeenkomst zijn er gemiddeld ± 45 deelnemers aanwezig, waarvan de meeste deelnemers afkomstig waren uit regio Utrecht. Bij het voedseldebat waren 75 deelnemers.

Goede voorbeeld geven I: Eigen bedrijfs catering

In 2020 heeft de provincie de [Green Deal Catering](#) tussen de Rijksoverheid en provincies ondertekend waarin zij zichzelf de opdracht geven, om meer lokaal en duurzamer in te gaan kopen. Om deze doelstelling te realiseren in ons eigen bedrijfsrestaurant, uitvoering door cateraar Eurest, zijn we een intervisietraject aangegaan onder leiding van stichting Greendish. Dit traject 'de Succesformule' loopt door tot en met zomer 2023. De cateringmedewerkers worden in het Succesformule traject ook ondersteund met de Greendish online Academy.

Onze opgestelde doelen zijn:

- Vaker en meer lokale producten inkopen voor in het cateringassortiment. Lokaal wil zeggen dat het product in Nederland, en het allerliefste in Utrecht, is geproduceerd of anderszins maximaal één tussenschakel kent tussen producent en consument. Producten met meer dan één schakel maar met weinig kilometers op de teller rekenen we ook tot 'lokaal'.
Doel: eind 2022 ligt het percentage lokaal ingekochte producten rond 40%.
**Nulmeting: 10%. Gerealiseerd eind 2021: 14%. Gerealiseerd eind 2022: 0,1%.
Geen succes:** Het lagere percentage komt doordat Greendish de inkoopcijfers zelf heeft onderzocht, in plaats van dat deze gegevens door cateraar Eurest zelf zijn aangeleverd. Greendish heeft in het onderzoek geconstateerd dat 76% van de ingekochte ingrediënten een onbekende herkomst heeft en niet te traceren is.
- Het productaanbod in het bedrijfsrestaurant en de catering CO2-neutraal maken;
Gerealiseerd eind 2022: milieu impact van gerechten is verlaagd: kg CO2-eq uitstoot per gerecht is 61% verlaagd: van 1,13 naar 0,86.
 - o door een groter productaanbod in het bedrijfsrestaurant en de catering op te nemen op basis van plantaardige eiwitten – Doel: een verhouding tussen dierlijke en plantaardige eiwitten in het totale aanbod van 50%-50%
**Nulmeting: 29%. Gerealiseerd eind 2021: 32%. Gerealiseerd eind 2022: 32%
Succes in 2022: 64% van het aanbod in het menu is vegetarisch en gemiddeld bestaan de lunchgerechten 50% uit groente.**
 - o Verspilling van voedsel tegengaan. Het meten hiervan gebeurt met een slimme meter bij de afvalcontainer (Winnow techniek) en door bij te houden hoeveel mensen er bij de reservering van banqueting komen opdagen.
Doel: 20% minder verspilling van keukenafval in 2023 (t.o.v. 2020).
Doel: 30% minder verspilling van banquetingafval (t.o.v. 2020).

Metingen jaar 2022: juli '22: 104 g. per gast sept '22: 57 g. per gast okt '22: 48 g.

per gast. Totale verspilling is met 52% afgenomen.

Succes in 2022: In de keuken, restaurant en banqueting zijn ze van drie naar 15 acties gegaan om voedselverspilling te voorkomen.

Overige acties die zijn genomen om bovenstaande doelen te bereiken zijn o.a. de maandelijkse uitreiking van de verspillingenvrije trofee, deelname aan de Week zonder Vlees, de Verspillingsvrije Week, de aanpassing van de banquetingmap naar meer vegetarische opties en de mogelijkheid om een Too Good To Go pakket af te halen met een geredde lunch. Er moeten nog steeds stappen gezet worden om ervoor te zorgen dat er meer lokaal wordt ingekocht. Het team van Eurest en facilitair krijgt nog tot zomer 2023 begeleiding vanuit Greendish om hiermee aan de slag te gaan. In dit laatste jaar zal de Voedselagenda hard werken om de resultaten en manier van werken te borgen. De ondertekening van het JOGG ambitiedocument – een gezonder aanbod in gemeente en provinciehuizen in 2023 is hierin ook een belangrijke stap.

Goede voorbeeld geven II: Deelname Verspillingsvrije Week 2022

In 2022 organiseerde stichting Samen Tegen Voedselverspilling de vierde editie van de nationale campagne de Verspillingsvrije Week. Samen met facilitair en de cateraar Eurest is dit op het provinciehuis opgepakt. We hebben onze eigen collega's geïnspireerd in wat ze zelf kunnen doen om voedselverspilling te verminderen en geïnformeerd over wat er al op het provinciehuis al gebeurt.

Er zijn verschillende acties uitgezet zoals; een lunchlezing van Too Good To Go, een proeverij van enkele verspillingenvrije hapjes vanuit Local2Local, een informatiestand met gratis materialen voor thuis, een dagelijkse prijsvraag met prijs en interne communicatieberichten op intranet en de intranetgroep 'Verspillingsvrije Week 2022'. De ambitie is om de meest succesvolle acties door te zetten naar 2023 en samen te werken met de opgaves Klimaat Centraal en Circulaire Samenleving.

Goede voorbeeld geven III: verkenning convenant voor bedrijfsrestaurants van andere overheden, instellingen en bedrijven

In 2020 heeft de provincie de Green Deal Eten uit de Korte Keten tussen de Rijksoverheid en de provincies ondertekend. Hiermee heeft de provincie zichzelf de opdracht gegeven om meer lokaal en duurzamer in te kopen. In 2022 is verkend in hoeverre we deze voorbeeldfunctie en onze ervaringen wat betreft inkoop van lokale en/of gezonde producten kunnen delen met andere overheden en bedrijven binnen de provincie. Vanuit deze verkenning kwam naar voren dat naast het uitdragen van een voorbeeldfunctie ook behoefte is naar het creëren van meer vraag naar korte keten producten, om lokaal voedsel meer zichtbaar te maken. Hierdoor is besloten om als provincie Utrecht een eigen dealmaker aan te stellen die aan de slag gaat met het sluiten van deals tussen groepen boeren en/of korte keten initiatieven met grote organisaties, lokale overheden en semipublieke organisaties. Vanaf het najaar zijn de voorbereidingen gestart en de dealmaker korte keten is vanaf begin 2023 aangesteld bij provincie Utrecht.

Deze projecten en activiteiten zijn aanvullend opgepakt in 2022:

Project Biodiversiteit op je bord

Voortgekomen uit het Deltaplan Biodiversiteit herstel heeft Dutch Cuisine samen met LTO Noord en de Natuur- en Milieufederaties het initiatief genomen voor de ontwikkeling van het landelijk programma [Biodiversiteit op je Bord](#) (BOJB). Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft dit financieel mogelijk gemaakt. Het doel van het BOJB-programma is om het gebruik van 'biodiversiteitsvriendelijke' producten via de out-of-home foodservice, in restaurants en bedrijfskantines, te stimuleren en daarmee nieuwe verdienmodellen te creëren voor voedselproducenten die een positieve bijdrage leveren aan behoud en/of herstel van biodiversiteit. Bij het programma kunnen horecaondernemingen en food service partijen aansluiten die gerechten maken van biodiversiteitsbevorderende producten en door de inzet van communicatiemiddelen dit ook overbrengen aan de bezoeker. Biodiversiteitsbevorderende producten zijn producten met een door Milieu Centraal benoemd 'topkeurmerk' voor voedsel en producten van niet-gecertificeerde boeren die op weg zijn naar

meer natuurinclusief en duurzaam boeren. Dutch Cuisine werkt aan een regionale uitwerking van dit concept voor producenten, horecaondernemingen, food service partijen en groothandels in de provincie Utrecht. De uitwerking is gestart met de activatie van drie regionale groothandels: GEPU, Driessen food en BD-Totaal. Fase 1 van het project is afgerond eind 2022. Hierin is onderzocht welke lokale producenten voldoen aan de criteria van biodiversiteitsbevorderend en qua type product/productgroep interessant zijn voor de regionale groothandels. Daarnaast zijn de producenten geïnterviewd om op te halen in hoeverre ze kunnen voldoen aan de eisen van de regionale groothandels en in hoeverre ze zelf interesse hebben om aan de groothandels te leveren en open staan voor BOJB als concept.

Ondersteunde initiatieven

Deze initiatieven hebben we financieel ondersteund met een subsidie/opdrachtverstrekking:

Subsidies LEADER-projecten – Cofinanciering vanuit Voedselagenda voor LEADER-bijdrage aan projecten

Voedselbosjes op schoolpleinen – Utrecht-Oost

IVN-Natuureducatie gaat samen met diverse lokale partners 20 schoolpleinen en kinderopvanglocaties in Utrecht-Oost vergroenen met Voedselbosjes. Het project 'Voedselbosjes Utrecht Oost' is onderdeel van een groter, landelijk opschalingsplan van IVN. Het deel in Utrecht loopt tussen 2021 en 2023. Voedselbosjes worden aangelegd waarbij in co-creatie met een lokaal netwerk het voedselbosje wordt verankerd in de lessen, beleids- en/of beheerplan. Er wordt begeleiding geboden om ervoor te zorgen dat de voedselbossen echt een plek krijgen in het curriculum van de scholen. Met de voedselbossen worden kinderen verbonden aan een nieuwe natuurinclusieve vorm van voedselproductie. Het eten van plantaardig voedsel zoals groenten, fruit en noten wordt gestimuleerd en drempels worden verlaagd voor scholen en de kinderopvang om voedseleducatie vorm te geven. In 2022 zijn er vanuit het LEADER-project twee voedselbosjes gerealiseerd.

Graanmolen voor Utrechts graan – Utrecht-Oost

De Veldkeuken bakt ambachtelijk en 100% biologisch brood. LEADER heeft bijgedragen aan een graan-schoningsmachine en een graanmolen met aangesloten buil. Daarmee kan de Veldkeuken het graan afkomstig uit de directe omgeving zelfstandig schonen en malen tot een bruikbaar product voor in de bakkerij. Door deze kennis te delen wil De Veldkeuken stimuleren dat er meer lokaal geteeld graan benut gaat worden voor humane consumptie: graan van de Utrechtse akker naar het Utrechtse bord.

Proeftuin Linschoten – Weidse veenweiden

In dit project wordt een perenboomgaard op Landgoed Linschoten ontwikkeld tot ecologische tuinderij 'De Proeftuin van Linschoten'. In De Proeftuin wordt straks biologische groente en fruit geteeld. De Proeftuin verbindt stad, dorp en land met elkaar. Mensen kunnen hun groente rechtstreeks van het land geleverd krijgen of zelf oogsten.

Oogst, de nieuwe boerenwinkel in Montfoort en omstreken – Weidse veenweiden

In dit project worden onbemande winkels volgens het concept van Oogst, in kernen bij Montfoort (Woerden, Leidsche Rijn) opgezet. Met melkveebedrijf Bloemenweidemelk wil Ramona Schalkwijk zelf duurzame, regeneratieve landbouwbedrijven, gezonde, lokaal geproduceerde voedselproducten in en om Montfoort beschikbaar stellen. Met deze oogst-winkels is de intentie om de samenwerking tussen duurzame boeren/voedselmakers in deze regio te versterken en zo voor meerdere bedrijven een afzetkanaal te creëren.

Leidse Rijn luistert¹

In het project Leidsche Rijn Luistert worden inwoners van Leidsche Rijn uitgedaagd actief deel te nemen aan activiteiten om de eigen leefomgeving te verbeteren. Kunstenaars gaan actief luisteren en gesprekken aan met inwoners van Leidsche Rijn om de culturele identiteit van het gebied (boerenland), inclusief de ommelanden te (her)ontdekken. Om uiteindelijk te werken aan meer gemeenschapsgevoel. Leidraad daarvoor is een artistiek programma met een serie van circa 50 workshops en 50 excursies die van begin 2021 t/m december 2022 plaatsvinden. In dit project worden de bewoners van Leidsche Rijn, inclusief de jeugd, op artistieke wijze in contact gebracht met onder meer de agrarisch ondernemers om elkaars leefomgeving te begrijpen en te verbeteren. De gesprekken gaan o.a. over de lokale economie, ecologie en culturele identiteit van het gebied inclusief de ommelanden.

¹ Dit project heeft geen cofinanciering ontvangen vanuit de Voedselagenda.

POP3-regeling – samenwerking voor innovatie – duurzame waardeketens

Project Boer2B

Penvoerder: Lokalist

Binnen dit project wordt logistiek, IT-infrastructuur, netwerk en marketing ontwikkeld voor een efficiënte en duurzame keten gericht op de zakelijke markt. De korte keten die met het project Boer2B wordt gerealiseerd, zorgt ervoor dat o.a. horeca, catering en lokale retail in de provincie Utrecht (en in de toekomst heel Nederland) direct bij verschillende boeren kunnen bestellen en de producten in één levering, binnen 24 uur, 6 dagen per week geleverd krijgen.

Van boer tot bord in Utrecht

Penvoerder: Rechtstreex

Om voor boeren in Utrecht een veel grotere groep consumenten te bereiken met communicatie en afzet dan nu het geval is, ontwikkelt Rechtstreex een logistiek systeem en webshop met afzet naar consumenten in de provincie Utrecht. Hierbij wordt het bewezen concept van afhaalpunten en wijkpunten van Rechtstreex in Zuid-Holland doorgezet naar de context van Utrecht. De samenwerking van Nieuw Slagmaat en Rechtstreex in Utrecht biedt een zichtbare, bereikbare en bezoekbare boerderij waar naast een bezoekersruimte, ook een proeflokaal en bereidingskeuken worden gerealiseerd.

BouwBoeren

Penvoerder: Vidès circulaire (her)ontwikkeling²

'BouwBoeren' brengt via een innovatieve methode de samenwerking tussen agrarisch ondernemers en de bouwsector tot stand. Met de inzet van biograndstoffen - het verbouwen van diverse vezelrijke teeltgewassen – wordt een duurzame waardeketen gecreëerd. Landbouwers kunnen hiermee dé grondstoffenleveranciers van de bouwsector worden. Dit project betreft activiteiten om een samenwerkingsverband uit te werken en om een projectplan te formuleren.

De stier bij de horens vatten

Penvoerder: boerderij eyckenstein

Stieren in het algemeen, en Jersey stieren in het bijzonder, worden in het huidige industriële, economisch gedreven landbouwsysteem als laagwaardig restproduct behandeld. Dit project betreft activiteiten om een samenwerkingsverband uit te werken en om een projectplan te formuleren. Hiermee zal worden gewerkt aan een meervoudig waardecreatiemodel voor de jersey stieren.

Het Grond Verbond

Penvoerder: stichting het Grond Verbond

Het Grond Verbond is een verbond tussen boer en burger om samen zorg te dragen voor ons landschap. Het is een radicaal ander model van een voedselketen: een voedselketen waarin consumenten, verwerkers en boeren samenwerken om het agrarische landschap biodivers en persoonlijker te maken. Bij het Grond Verbond beslist de korte keten via een persoonlijk proces van dialoog, stemmen en beslissen gezamenlijk hoe een gezonder landschap er uit kan zien op het land van een deelnemende boerderij. Binnen dit project worden twee Grond Verbond pilots doorgezet en wordt één Grond Verbond boerderij toegevoegd in provincie Utrecht.

² Dit project richt zich op het creëren van een korte, duurzame waardeketen voor non-food producten.

Verzilver de voedselgemeenschappen: ontsluiten van het duurzame waardeketen-potentieel van Utrechtse CSA's

Penvoerder: moestuin Maarschalkerweerd

Dit project is gericht op het oprichten van een samenwerkingsverband tussen CSA's (community supported agriculture) én ketenpartners als voedselproducenten, -verwerkers en logistieke dienstverleners in de provincie Utrecht. De CSA's produceren voornamelijk groente, en daarom wordt vooral samenwerking gezocht op de aanvoer van aanvullende producten. Er vindt onderzoek plaats van bestaande netwerken, concepten, behoeften en uitdagingen op het gebied van verbreding van aanbod en afzet van CSA's en ketenpartners. Als product wordt een gezamenlijk geformuleerd projectplan opgeleverd welke gericht is op het ontsluiten van de meest potentievolle waardeketen(s).

Begrotingssubsidie en financiële ondersteuning

Groentjessoep

Groentjessoep gaat aan de slag met een borgingsonderzoek gezonde leefstijl interventie op speciaal (basis)onderwijs. Een overzicht van de kansen, belemmeringen en de randvoorwaarden voor succes voor de borging van Groentjessoep als structureel voedsel educatieprogramma bij drie S(B)O- scholen worden in kaart gebracht. Hierbij gaat het om borging op twee SBO-scholen in de provincie Utrecht.

Boerenversneller

Boerenversneller is een ondernemersprogramma en is onderdeel van Food Hub / de nieuwe boerenfamilie. Met een bijdrage maken we de deelname van Aaron Nap aan de boerenversneller mogelijk voor lichting 2022/2023.

Moties en amendementen

Help boeren hun producten aan de man te brengen (amendement 36)

Omschrijving

Er wordt op vele plekken voedsel aangeboden (supermarkten, restaurants, schoolkantines, bedrijfsrestaurants, boerderijwinkels en ziekenhuizen). Wij willen als provincie agrariërs die hun producten af willen zetten in de regio helpen om de weg te vinden naar deze afzetkanalen. Hiervoor is het belangrijk dat er een beeld is van kansen en uitdagingen per afzetkanaal. De lopende pilot Lokaal Voedsel Utrecht van LEADER besteedt hier aandacht aan. De pilot loopt tot en met begin 2022. Parallel aan het project Lokaal Voedsel Utrecht zullen wij mogelijke afzetkanalen voor lokaal voedsel inventariseren. De Voedselagenda is voornemens om op de resultaten van de pilot en de resultaten van de inventarisatie voort te bouwen. In de jaarlijkse voortgangsrapportage van het uitvoeringsprogramma zal onder meer hier aandacht aan worden besteed.

Acties en activiteiten 2022

Het LEADER-samenwerkingsproject Lokaal Voedsel Utrecht is afgelopen op maart 2022. In het LEADER-project zelf zijn mogelijke afzetkanalen en afnemers geïnventariseerd voor lokaal voedsel en heeft een analyse plaatsgevonden van kansen en knelpunten voor retail, zorg en horeca. Dit heeft geresulteerd in het [eindrapport](#): bevindingen van drie jaar samenwerken aan lokaal voedsel in Utrecht. In 2022 is ook een opdracht aan Wageningen University & Research verstrekt om meer inzicht te verkrijgen in marktaandeel vraag en aanbod lokale producten. Eerder in de voortgangsrapportage wordt hier al een terugkoppeling over gegeven.

Samen sta je sterker (amendement 37)

Omschrijving

De provincie gaat inventariseren waar volgens lokale initiatieven zelf behoefte aan is. Meer bundeling van krachten vanuit verschillende initiatieven en ondersteun de betreffende initiatieven in de samenwerking. De ontwikkeling van een sterk lokaal of regionaal merk kan onderdeel uitmaken van zo'n samenwerking. Aan het eind van de periode wordt gerapporteerd welke lokale initiatieven zijn gebundeld en welke ondersteuning door de provincie is geboden.

Acties en activiteiten 2022

De projectleiders van de Voedselagenda zijn in contact met de lokale initiatieven en hebben al een groot aantal kennismakingsgesprekken gevoerd. Doorlopend is er aandacht om op te halen wat de behoefte is vanuit deze initiatieven, en in hoeverre de provincie vanuit de Voedselagenda als stimuleringsagenda hier uiting aan kan geven. In de overbruggingsperiode van Lokaal Voedsel Utrecht is ook een overzicht gemaakt met ambities en behoeftes van verschillende lokale initiatieven en organisaties.

Provincies werken samen (amendement 38)

Omschrijving

Als provincie Utrecht zetten we ons ervoor in dat er op reguliere basis een uitwisseling van ideeën ontstaat tussen de provincies.

Acties en activiteiten 2022

Vanuit de Nationale Handelsmissie op de korte keten (2020) is een samenwerking tussen de provincies ontstaan op gebied van korte keten: Landelijke Samenwerking Korte Keten (LSKK). Voor meer informatie hierover zie activiteit Landelijke Samenwerking Korte Keten op pagina 10.

Naast de deelname aan LSKK zijn we regelmatig in contact met de beleidsmedewerkers van de provincie Noord-Holland en Gelderland. Hierdoor hebben we kennis kunnen nemen van het Gelders kennisnetwerk voedsel, van de Voedselvisie van provincie Noord-Holland en platform Voedsel Verbindt.

Subsidie voor regionale producenten (Motie 38)

Omschrijving

In Den Haag lobbyen voor een duidelijke inzet voor de stimulering van korte keten initiatieven middels subsidie in het Nationaal Strategisch Plan, dit in voorbereiding op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

Onderzoeken welke (Europese) subsidieregelingen open kunnen worden gesteld voor de stimulering, bundeling en innovatie van korte keten initiatieven in de provincie Utrecht.

De effectiviteit van de subsidies vergroten door kennisuitwisseling tussen initiatiefnemers in de subsidievoorwaarden te borgen.

Acties en activiteiten 2022

Van het landelijke Nationaal Strategisch Plan dienen we te komen tot een programmering van NSP-maatregelen voor de provincie Utrecht. Binnen de provincie Utrecht zijn in 2022 werkzaamheden gestart om tot een uitwerking van de programmering te komen. Via het selecteren en combineren van beleidsdoelstellingen, het aan NSP-maatregelen koppelen hiervan en door de governance in te richten, moet het NSP voor Utrecht vanaf 2023 van start gaan. De projectleider van de Voedselagenda doet mee aan de werkgroep Niet-grondgebonden subsidies en LEADER om daarin input aan te leveren met betrekking tot de doelstelling Stad-land (korte keten). Daarnaast is er in 2022 een openstelling geweest van POP3-subsidie: samenwerking voor innovatie - met als thema duurzame waardeketens. Een overzicht van projecten met positieve beschikking is te vinden op pagina 20.

Utrecht steunt Voedselbanken (Motie 89) - Kadernota 2023-2026 & Steun voor voedselbanken provincie Utrecht (Amendement 37) – Programmabegroting 2023

Omschrijving Motie 89

In het kader van de Voedselagenda initiatief nemen om korte keten initiatieven te verbinden met voedselbanken en deze verbinding financieel te ondersteunen.

In het kader van de Sociale Agenda initiatieven als de stadsakker in Veenendaal uit te dragen naar andere voedselbanken en deze te faciliteren en te ondersteunen in de uitvoering hiervan en hiervoor ruimhartig budget aan te vragen.

Omschrijving Amendement 37

Voor programma 9 (Sociale Agenda) 100.000 euro beschikbaar te stellen voor de Utrechtse klanten van de Voedselbank, middels het college, ten behoeve van meer gezonde voeding in de pakketten.

Voor programma 2 (Voedselagenda) en programma 9 (Sociale Agenda) 200.000 euro beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de 'motie 89 Steun de voedselbanken', ingediend bij de kadernota van 29 juni 2022. Waarvan de uitvoering december 2022 wordt verwacht.

Resultaat

Ambtelijke gesprekken vinden plaats om projectsubsidie voor te bereiden voor provinciaal overslagpunt bij voedselbank Utrecht. Vanuit dit overslagpunt zullen verspillingsstromen AGF en andere voedselproducten) verdeeld worden over andere voedselbanken in de provincie. De dealmaker korte keten is januari 2023 gestart met zijn opdracht voor de provincie om deals te sluiten tussen korte keten initiatieven met partijen als lokale overheden, semipublieke organisaties, bedrijven en food service/regionale groothandels. Deze dealmaker heeft aanvullend de taak meegekregen om lokale voedselbanken in contact te brengen met korte keten initiatieven en coöperaties. Dit doet de dealmaker alleen reactief, dus als er een specifiek wens/behoefte is.

Besteding en personele capaciteit

Begroting Voedselagenda 2022

Ambitie 1

Vergroten vraag en afstemming vraag-aanbod	€ 73.000,00
Sterke boer-burger verbinding	€ 20.000,00
Sterke korte keten	€ 40.000,00
Subtotaal Ambitie 1	€ 133.000,00

Ambitie 2

Gezonde voedselomgeving	€ 25.000,00
Voedselvaardige jeugd	€ 25.000,00
Subtotaal Ambitie 2	€ 50.000,00

Ambitie 1 & 2

Goede voorbeeld geven	€ 15.000,00
Netwerkbijeenkomsten	€ 5.000,00
Subtotaal Ambitie 1 & 2	€ 20.000,00

Projectmanagement

Capaciteit - projectleider/medewerker*	€ 60.000,00
Inhuur advies en kennis	€ 2.000,00
Communicatie	€ 15.000,00
Subtotaal projectmanagement	€ 77.000,00

Onvoorzien	€ 20.000,00
Totaal beschikbaar budget	€ 300.000,00

Realisatie Voedselagenda 2022

Ambitie 1

Vergroten vraag en afstemming vraag-aanbod	€ 69.912,28
Sterke boer-burger verbinding	€ 0,00
Sterke korte keten	€ 82.249,00
Subtotaal	€ 152.161,28

Ambitie 2

Gezonde voedselomgeving	€ 2.510,03
Voedselvaardige jeugd	€ 56.485,00
Subtotaal	€ 58.995,03

Ambitie 1 & 2

Goede voorbeeld geven	€ 15.000,00
Netwerkbijeenkomsten	€ 6.738,67
Subtotaal	€ 21.738,67

Projectmanagement

Capaciteit - projectleider/medewerker*	€ 0,00
Inhuur advies en kennis	€ 735,00
Communicatie	€ 3.480,50
Subtotaal	€ 4.215,50

Onvoorzien	€ 13.113,52
Totaal realisatie Voedselagenda	€ 250.224,00

Toelichting

Personele capaciteit

In 2022 is de Voedselagenda uitgevoerd door een senior projectleider (1,0 fte) en een junior projectleider meerjarendoel 2.4.2 (programma landelijk gebied). Beide projectleiders zijn aangesteld bij team NEL, cluster Landbouw en Voedsel binnen de afdeling Landelijke Leefomgeving. Daarnaast heeft er ondersteuning plaatsgevonden van een aantal projectmedewerkers voor specifieke projecten en activiteiten. Bij opstellen van begroting is destijds van uitgegaan dat het aanstellen van extra capaciteit van de projectleider/projectmedewerker vanuit het meerjarig incidentele budget mogelijk gemaakt dient te worden. Dit was een incorrecte aanname en dat is dan ook de reden waarom er geen middelen uit materieel budget zijn besteed aan post inhuur capaciteit.

Realisatie materieel budget

Uiteindelijk is van het beschikbaar materieel budget van € 300.000,00 euro, een totaal aan € 250.224,00 euro aan middelen uitgegeven. Dit verschil is te duiden door inhuur capaciteit. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor een extra activiteit opgestart in najaar 2022, namelijk de dealmaker korte keten. Deze dealmaker korte keten is uiteindelijk in januari 2023 aangesteld en van start gegaan. Binnen Ambitie 1 zijn er ook meer middelen besteed dan aanvankelijk begroot. Dit hangt samen met de publieke cofinanciering van een aantal LEADER-projecten. Daarbij is er ook een hoger bedrag uitgegeven aan subdoel Voedselvaardige jeugd binnen Ambitie 2. Dat hangt samen met de incidentele subsidie die verstrekt is aan het borgingsonderzoek gezonde leefstijl interventie op speciaal (basis)onderwijs van stichting Groentjessoep. Binnen onderdeel communicatie was er ook sprake van

lagere uitgaven. Een deel komt dat omdat uitgaven aan communicatie zijn meegenomen in de projectkosten zelf en niet apart onder communicatie. Daarbij was de insteek om communicatiecapaciteit apart in te huren, wat uiteindelijk niet gerealiseerd is.